

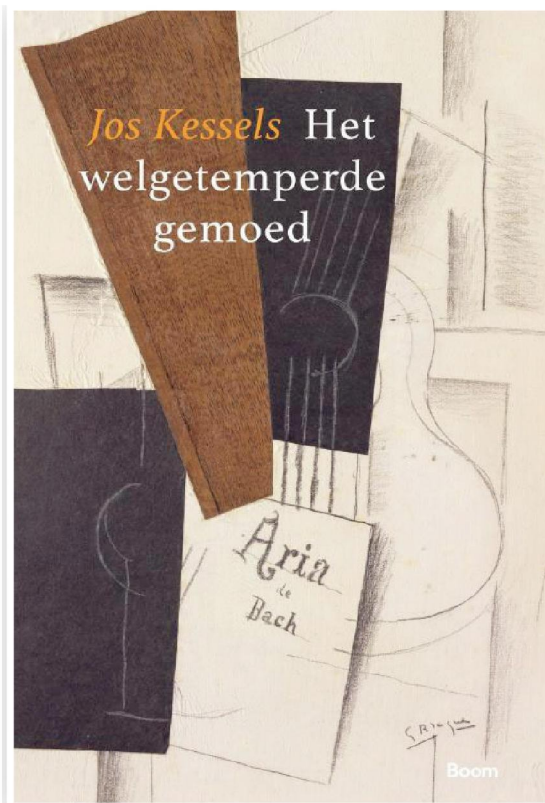
Het welgetemperde gemoed

Vragen over de kracht van muziek en haar uitwerking op mensen zijn net zo oud als muziek zelf. De filosoof Jos Kessels gaat een stapje verder en vraagt zich af waarom we in een muziekstuk bepaalde gemoedstoestanden herkennen en in hoeverre horen we wat we graag willen horen?

Kan een muziekstuk werkelijk een verhaal vertellen en welke rol speelt onze levenservaring bij onze reacties op de muziek? Want de reacties én de verhalen die we horen zijn zeker persoonlijk gebonden en staan in direct verband met ons eigen levensverhaal.

Wat ooit als reflectie begon na het bijwonen van een begrafenis, waar de prelude in bes uit Bachs Wohltemperierte Klavier werd gespeeld, groeide uit tot een filosofisch boek met verhalen en herinneringen aan Kessels eigen leven. Bij het inventariseren van zijn levenservaringen trekt de schrijver parallellen met de muziek die haar 'verhalen' met harmonieën, akkoorden en fraseringen vertelt. Hij beschouwt muziek als 'een communicatieve handeling', die de luisteraar diverse geestestoestanden vanuit zijn eigen vergelijkbare herinnering helpt te verkennen.

In 24 hoofdstukken laat Kessels een scala aan gemoedstoestanden, gevoelens en verwachtingen passeren. Net als de preludes en fuga's van Bach komen ze in alle (toon)soorten voor. Momenten van blijdschap worden opnieuw beleefd in C groot, bij ongemak en twijfel hoort d klein, het geven en ontvangen vraagt om A groot, terwijl gemis en verwerking hun uitweg in bes klein zoeken. Allemaal universele menselijke emoties en gedragspatronen die als muziekstukken begin en einde kennen, en die afhankelijk zijn van thematische ontwikkeling, herhalingen, nieuwe (stemmings)inzetten, coda's, modulaties en toevallige voortekens. Naarmate hij steeds vertrouwd raakt met het verbinden van Bachs preludes en fuga's aan verhalen van zijn leven, vraagt Kessels zich vaker af, of Bach zijn WTK inderdaad niet zo bedoeld zou hebben - als 'een onderzoek van de geest' en het temperen van gemoed met de muziek. Hij vindt steun bij Bach kenners en onderzoekers, waaronder Hans Brandts Buys die in het WTK een boek van 'alle wijsheid en de gehele menselijke gevoelswereld' zag. Of bij Cecil Grey, die de klaviercyclus met 'een microcosmos van menselijke ervaring' vergelijkt. Kessels raakt

steeds meer overtuigd dat Bachs muziek niets minder is dan de 'geestelijke ontwikkeling in waarnemen' van natuurlijke verbanden, vergelijkbaar met het natuurlijke verloop van het leven: van 'jeugd naar ouderdom, van ochtend naar avond, van lente naar herfst'. Mits je voor de muziek open stelt en je bij de 'herscheping van het gemoed' door haar laat begeleiden. Met het WTK als vertrekpunt gaat Jos Kessels zijn levenservaringen na, op zoek naar het 'welgetemperde gemoed', vol samenhang en welluidendheid van innerlijke stemmen die elk een eigen verhaal vertellen. Deze verhalen dragen op hun beurt bij aan het temperen van het gemoed want elk verhaal is gebaseerd op de ervaring bepalend voor onze reacties.

OLGA DE KORT

Jos Kessels. Het welgetemperde gemoed. Amsterdam: Boom uitgevers, 2019. ISBN 9789024424306

